

Kozák Márton

Demszky, Tölgyessy, értékrend

A híres Örkény-egyperces apróhirdetését akár néhány magyar politikus is feladhatta volna: „Joliot Curie téri, ötödik emeleti, kétszobás, alkóvos, beépített konyhabútorral felszerelt, Sas-hegyre néző lakásomat sürgősen, rafizetéssel is elcserélném Joliot Curie téri, ötödik emeleti, kétszobás, alkóvos, beépített konyhabútorral felszerelt lakásra, Sas-hegyre néző kilitással.” Az Örök nosztalgia – ez a darab alcíme – sokukban ott munkál.

Mindig is egy világos értékrendhez próbáltam igazodni – indokolta újól Tölgyessy Péter, hogy a koalíciónak címzett sorozatos kritikái ellenére miért tart ki pár éve választott pártja mellett. A világos értékrendet megvilágító argumentációja a következő.

A szabad demokraták a szocialistákkal kötött koalícióval kétpólusúra zsugorították az addig háromszatú politikai tagoltságot. Érvéle szerint a párt azóta a baloldali erőterhez kötődik, ahonnan esélye sincs kiszabadulni, s az egykori elnök szerint az SZDSZ-nek ma már sem ereje, sem hitele nincs ahhoz, hogy „megtörje a kétpólusúvá szakadt politikai szerkezet könyörtelen logikáját”. Mivel a magyar demokráciának szüksége van a szocialistákkal versenyképes politikai erőre – ennek hiányában kevés értelme van a többpártrendszernek –, s aki pályafutása során mindig az önálló polgári politizálás esélyét kereste, minden kritikája ellenére is az MSZP egyetlen komoly ellenfelének számító Fideszben a helye. Az értékrend valóban világos, ám Tölgyessy logikája mégis mintha megbicsaklana. Egy terjedelmes elemzésében azt írta, hogy mai pártja, a Fidesz „az ellenzék szertétagzó hatalmi hátszágának megroppantására és egy ellen-MSZP felépítésére törekszik. Láthatóan legfőbb célja a jobboldal maradó gazdasági és médiabázisának megteremtése. Am nem a polgári társadalomszervezési elveket próbálja uralomra segíteni, hanem inkább az örökölt viszonyokat működteti tovább saját pártfogoltjaival”. Ha az elemzés pontos, mi indokolhatja a szerző kitarását? Hiszen a választék mint a fentebb idézett Örkény-egypercesben: elcserélném a komoly gazdasági és médiabázisát nem polgári társadalomszervezési elvek szerint működtető MSZP-t a komoly gazdasági és médiabázisát nem polgári társadalomszervezési elvek szerint működtető Fideszre. Az eltérő kulcsin alatt megbúvó belbecs azonosságának megállapítása után már csak izlés, avagy pillanatnyi szeszély kérdése, hogy ki-ki a „polgári” ebet vagy a „szocialista” kutyát találja-e vonzóbbnak. Végül is mi a neves politikust vezérlő világnézet legfőbb eleme: Rivalást állítani az MSZP-nek vagy megteremtteni a polgári politizálás esélyeit? E két elem mostani pártjában közel sincs szinkronban.

Tölgyessy dilemmája persze valós: tényleg nehezen képzelhető el többpárti demokrácia egyetlen párt nyomászó túlsúlya esetén. Ám bizonyára

nem elégti ki Tölgyessyt, ha az MSZP és a vele versenyképes politikai erő, a Fidesz néven ismert ellen-MSZP is az általa leírt módon viszonyul a polgári értékrendhez. Mégsem mutatkozik késznek arra, hogy viszozozza az SZDSZ-t középpárti pozícióba helyezni kívánó Demszky Gábor gesztusait. Az elméleti szempontból nehezen kifogásolható törekvés hideg és szkeptikus fogadtatását azzal magyarázza, hogy „az SZDSZ nem képes megtörni a két pólusra szakadt politikai szerkezet könyörtelen logikáját”. A szerkezet logikája azonban annyira könyörtelen, amennyire a szerkezetet alkotó elemek azt akarják: ha a két pólus

Nagy a valószínűsége azonban annak, hogy e stratégia sikere esetén a szabad demokratáknak csak annyi örömük lehetne, mint két éve Eörsi Istvánnak: ő két éve azért volt hálás Orbánnak, mert megszabadította Horntól, 2002-ben pedig csak annyi oka lesz az öröme, hogy Horn megszabadítja Orbántól. Más nem

pártjai valóban kizárják az együttműködést egy tőlük független harmadik erővel, valóban nehezen lesz megtörhető a logika könyörtelensége. De közel sem lehetetlen – a közvélemény-kutatások azt mutatják, hogy a polgárokból mérsékelt lelkesedést vált ki a vetélkedő két pártcsoportosulás.

Szkepticizmusának másik okát Tölgyessy a parlamentarizmust felmorzsoló Fidesztől viszolygó balliberális értelmiségben jelöli meg, mely követelni fogja, hogy az SZDSZ Orbán leváltása érdekében legkésőbb a második fordulóban vonja vissza jelöltjeit a szocialisták javára. A szabad demokraták ezen híveire is alkalmazható az Örkény-egyperces: kispárti SZDSZ-t elcserélném kispárti SZDSZ-re. Hiszen mi másra alkalmas az MSZP számára oly kedvesen hangzó „kormányváltást mindenáron” jelszó, mint a legnagyobb ellenzéki párt megerősítésére?

Egyetértek Bauer Tamás megállapításával, miszerint a koalíció mindennap egy-egy téglát emel ki a magyar parlamentarizmus épületéből. De mivel az Orbán-Torgyán kormány leváltásának mindenek fölül helyezése a parlamentarizmus épületének csinosítása helyett csak a blokkosodás erősödését szolgálja, ezért hiba. Az elmúlt hat év fejleményei éppen azt bizonyítják, hogy külső kényszer nélkül a polarizált politikai mezőny két oldalán a legrosszabb, a polgári fejlődés számára legkevésbé kedvező vonások erősödnek meg. Az 1994-es nagy választási vereség után a Fidesz vezette jobboldal – ellentétben e sorok írójának várakozásával – nem vonta le az MDF politikája kudarcának tanulságait, és a modernizációt a korábinál is retrográdbb tartalom eladási technikáira

korlátozta. Az MSZP-ben pedig, mivel lassan ráébredtek arra, hogy abszolút többségük lévén voltaképpen semmi szükségük a liberális koalíciós partnerre, fokról fokra tört elő az addig korlátok közé szorított, visszafojtott kádárizmus (lásd tévékoncesszió, vatikáni szerződés, Bős-Nagymaros).

A Fidesz leváltásának primátusát hirdető szabad demokraták Tölgyessyhez hasonlóan úgy tartják: van különbség ceber és veder, eb és kutya között. Nagy a valószínűsége azonban annak, hogy e stratégia sikere esetén a szabad demokratáknak csak annyi örömük lehetne, mint két éve Eörsi Istvánnak: ő két éve azért volt hálás Orbánnak, mert megszabadította Horntól, 2002-ben pedig csak annyi oka lesz az öröme, hogy Horn megszabadítja Orbántól. Más nem.

A Fidesz leváltását mindenek fölül helyezők az aktuálisan legkívánatosabbnak tűnő cél érdekében valójában Orbán és Kóvér akaratának megfelelően a politikai közép felszámolásán, az ország kettészakításán munkálkodnak. Mi haszna lenne a pusztá kormányváltásból az SZDSZ-nek, és még inkább: a magyar parlamentarizmusnak, a polgári politizálás esélyeinek? Nem akkor mér-e a legnagyobb csapást a Fideszre, ha ellenszergülnek a közeletet megosztó törekvésnek? S lehet-e ezt másként megtenni, mint mindkét oldal kíméletlen kritikáját adni, de egyúttal nem elzárkózni az együttműködés elől? Es lehetséges-e a két pólust másként együttműködésre kényszeríteni, mint egy önálló, erős alkupozícióban lévő, bizonyos feltételek esetén együttműködésre mindkét irányban nyitott SZDSZ létrehozásával? A kényszernél nincs jobb tanítómester: a szabad demokratáknak hosszú évek keserű tapasztalatai után fel kell ismerniük, hogy nincs más lehetőségük, mint a szembenállás felszámolásán munkálkodni. Tölgyessy szerint az SZDSZ „a két tábor között sem egyensúlyozhat, hiszen a jobboldalon senkit sem éreznek ellenszervesebbnek a szabad demokraták véleményirányítóinál”. Éppenséggel a szabad demokraták sem éreznek különösebb vonzalmat a Fidesz véleményirányítóitól, körükben mégis felülkerekedni látszik a józan megfontolás. A jobboldalon viszont még a morálisan aggályos jelenségek látványától elborzadt elemző is így kiált fel: „a magyar demokráciának szüksége van a szocialistákkal versenyképes politikai pólusra!”, s helyén maradvá borong szakadatlan. De feltűnt arra felé az első lény, aki nemcsak elemez, hanem cselekszik is – Hortobágyi Krisztinának hívják.

Demszky fellépése fordulatot ígér. Pártbeli vetélytársainak is látniuk kell, hogy a mindig győzelemre törekvő főpolgármester igyekezete nem egy elvek nélküli párt létrehozására, hanem egy új felismerés elfogadtatására irányul. Eszerint a magyar progresszió legkiválóbb alakjai által okkal ostromozott jobboldal és a kádárista múltjához ezer szállal kötődő baloldal egyaránt kiküszöbölhetetlen tényezője a magyar társadalomszerkezetnek. Kettejük vetélkedéséből azonban nem születhet konszolidált, modern, polgári demokratikus Magyarország. Ehhez nélkülözhetetlen egy erős, önálló, liberális középpárt.